

Antoni Tronina

Oblubienica Boga i Matka Mesjasza : Ps 87 w tradycji Zachodniej

Salvatoris Mater 1/2, 86-93

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Chcąc ukazać Maryję jako „wybraną córkę Ojca” w perspektywie Starego Testamentu, trzeba nam sięgnąć do najnowszego dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej: *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*¹. Trzeci rozdział tego ważnego dokumentu omawia mianowicie specyficzne wymiary katolickiej interpretacji Pisma, takie jak uwzględnianie kolejnych odczytań (*relectures*) tekstu biblijnego, stosunek między Starym a Nowym Testamentem, a zwłaszcza rola egzegezy patrystycznej. Chciałbym w niniejszym opracowaniu ograniczyć się do jednego tylko, krótkiego tekstu Biblii hebrajskiej (Ps 87), ukazując najpierw jego sens literalny, potem jego reminiscencje w Nowym Testamencie, a wreszcie kolejne interpretacje patrystyczne: od eklezjalnej do mariologicznej. Jako motto rozważań przypomnę słowa Jana Pawła II z Listu Apostolskiego *Tertio Millennio Adveniente: Ojciec powierzył Maryi „jedyną w swoim rodzaju” misję*

*w dziejach zbawienia: misję Matki oczekiwanego Zbawiciela. Dziewica odpowiedziała na Boże powołanie całkowitą uległością: „Oto ja służebnica Pańska” (Łk 1, 38)*².

Ps 87 należy do zbioru „pieśni Syjonu”, śpiewanych przez pielgrzymów podczas pobytu w mieście świętym z racji dorocznych uroczystości³. Syjon, góra wybrana

Ks. Antoni Tronina

Oblubienica Boga i Matka Mesjasza. Ps 87 w tradycji Zachodniej

SALVATORIS MATER
1(1999) nr 2, 86-93

przez Jahwe⁴, jest w nich sławiona jako *święte mieszkanie Najwyższego* (Ps 46, 5)⁵. Bogatą symbolikę Syjonu jako oblubienicy i matki wykorzystują obficie prorocy w swej teologii miasta Bożego⁶. Podob-

¹ *L'interpretation de la Bible dans l'Église*, Vatican 1993 (wyd. pol. *Interpretacja Pisma Świętego w Kościele*, tł. K. Romaniuk, Poznań 1994).

² TMA 54.

³ Szerzej na temat tej grupy psalmów zob. S. ŁACH, *Próba nowej interpretacji hymnów o Syjonie*, „Studia Warmińskie” 12(1975) 395-405.

⁴ Etymologię nazwy Syjon i jej związek z Jahwe omawia E. CHMURA w pracy doktorskiej pt. *Syjon w hymnach Psalterza* (Lublin 1978), opublikowanej w streszczeniu w pracy zbiorowej: *Obraz Boga w Psalterzu* (Studia Teologiczne, t. 3), Lublin 1982, 129-141.

⁵ Motyw ten, obecny nie tylko w „psalmach Syjonu”, stanowi przedmiot obszernej rozprawy T. BRZEGOWEGO, „*Miasto Boże*” w *Psalmach*, Kraków 1989.

⁶ Ostatnio pisał na ten temat M. BARANOWSKI, *La teologia di Sion nel libro d'Isaia. Studio esegetico-teologico. Con particolare riferimento a Is 25, 6-8; 28, 14-22; 54, 11-17; 60*. Excerpta ex dissertatione ad Doctoratum, Roma 1997 (ss. 104-110 bibliografia!). Piękną syntezę teologiczną przedstawią CH. PELLISTRANDI, *Jerusalem, épouse et mère* (Lire la Bible 87), Paris 1989.

nie jest z obrazem Syjonu jako „córci” Jahwe. Jest to obraz szeroko rozpowszechniony w środowisku bliskowschodnim, gdzie miastom stołecznym nadawano nazwy żeńskie dla podkreślenia ich szczególnej relacji do bóstwa opiekuńczego⁷.

Gdy chodzi o czas powstania tego utworu, zwykło się datować go na okres po niewoli babilońskiej. Nazwy geograficzne, jakie się tu przewijają, to określenia różnych krajów rozproszenia Izraela⁸. Zanim powiemy coś więcej o treści utworu, przytoczmy jego przekład z hebrajskiego (za S. Łachem):

¹*Budowla Jego - na świętych górach.*

²*Jahwe miłuje bramy Syjonu
bardziej niż wszystkie siedziby Jakuba.*

³*Wspaniałe rzeczy opowiadają o tobie,
miasto Boże!*

Sela

⁴*Przypomnę Rahab i Babilon jako tych, co mnie znają;
oto Filistea i Tyr i Kusz [powiedzą]:*

„Ten jest tam narodzony”.

⁵*O Syjonie będzie się mówić:*

*„Każdy człowiek na nim się urodził”,
a On, Najwyższy, umacnia go.*

⁶*Jahwe zapisze w księdze narodów:*

„Ten jest tam narodzony”

Sela

⁷*I śpiewać będą jak ci w uroczystym pochodzie:*

„W tobie są wszystkie me źródła!”

Liturgiczny termin „sela” wskazuje, że tradycja biblijna dzieliła już psalm na dwie strofy (ww. 1-3 i 4-6) z akklamacją końcową (w. 7). Tę prostą strukturę literacką potwierdzają dane treściowe. Pierwsza strofa jest mianowicie spojona słownictwem „urbanistycznym” (budowla, święte góry, bramy Syjonu, siedziby Jakuba, miasto Boże). W drugiej natomiast obraz miasta przechodzi wyraźnie w symbolikę macierzyńską. Temat narodzin powraca tutaj trzykrotnie, tworząc swoistą figurę koncentryczną:

⁷ L. LUCCL, *La figlia di Sion sullo sfondo della cultura extra-biblica*, „Rivista Biblica” 45(1997) 257-287. Autor podaje niezbyt szczęśliwą paralelę z akadyskiego hymnu, w którym bogini Nana nosi przydomek córki miasta Ur (marat Uri). Bliższe wyjaśnienie problemu z odesłaniem do literatury przedmiotu zob. w moim art. *Wzniosła Córa Syjon*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 23-24(1996) 137-148, zwł. 138.

⁸ Tak np. S. ŁACH, *Księga Psalmów (Pismo Święte Starego Testamentu VII-2)*, Poznań 1990, 383. M. DAHOOD proponuje, jak zwykle, datę wcześniejszą: kontrast między Egiptem (Rahab) a Babilonem, oraz pominięcie Asyrii wskazują jego zdaniem na w. VII albo VI; nazwa Kusz sugeruje natomiast rządy etiopskie w Egipcie za czasów XXV dynastii (715-663 prz. Chr.). Zob. *Psalms II* (Anchor Bible 17), Garden City 1968, 298.

- w. 4 *ten jest tam narodzony* (zeh jullad szam)
 w. 5 *każdy człowiek na nim się urodził* (jullad bah)
 w. 6 *ten jest tam narodzony* (zeh jullad szam)⁹.

Strofa druga zaczyna się czasownikiem „przypomnę” (azkir), który w kontekście „księgi narodów” wskazuje raczej na czynność „zapisywania”; takie też znaczenie ma czasownik „jispor” odniesiony na końcu strofy do samego Jahwe. Temat „rejestracji” narodów pogańskich w księdze życia stanowi więc klamrę spinającą drugą część psalmu. Werset końcowy (7) łączy syntetycznie symbolikę miasta i matki w ostatnim obrazie „źródeł”, co Biblia grecka przekłada jako „zamieszkiwanie”¹⁰. Nazwy etniczne drugiej strofy wskazują na ówczesne potęgę militarne i handlowe, które otaczają Syjon. Wraz z tą ostatnią nazwą, wymiar horyzontalny obrazu przechodzi w wymiar wertrykalny: to maleńkie wzniesienie, umiłowane przez Boga, stanie się kiedyś łącznikiem między niebem a ziemią i pociągnie za sobą pogańskie narody. Tak spełni się przepowiednia Jeremiasza: *W tamtych czasach Jerozolima będzie się nazywała tronem Jahwe; zgromadzą się w niej wszystkie narody w imię Jahwe* (Jr 3, 17).

Można więc stwierdzić w Ps 87 echo wyroczni prorockich z dawnych epok, zapowiadających duchową wielkość „córy Syjon”. Opowiadają o niej wspaniale rzeczy (w. 3), ponieważ Jahwe miłuje jej bramy bardziej niż wszystkie miasta Izraela (w. 2). Jest ona otoczona szczególną chwałą, gdyż pośród narodów pogańskich mieszka jej synowie. Co więcej - wszystkie narody uznają kiedyś jej macierzyństwo, skoro jej zawdzięczają duchowe dobra będące ich udziałem (ww. 4-7). Tak interpretuje ten krótki psalm tradycja judaistyczna zawarta w aramejskiej wersji targumicznej¹¹.

Łatwiej teraz zrozumieć, dlaczego w wersji greckiej znalazło się sformułowanie „Matka Syjon”. Nie jest ono, jak przypuszczano, świadectwem odmiennego tekstu¹². Wynika jednak logicznie z głębokiej refleksji wspólnoty wiary - najpierw Izraela, a potem Kościoła, nad uniwersalną myślą psalmu. Dawna świetność Syjonu prowadzi w sposób naturalny do kontemplacji przyszłej chwały

⁹ Por. G. RAVASI, *Il Libro dei Salmi*, t. 2, Bologna 1983, 796.

¹⁰ Wersja Septuaginty znacznie różni się od hebrajskiej, co wynika z dynamizmu tekstu otwartego na głębszą interpretację. Zob. A. TRONINA, *Psalterz Biblii greckiej*, Lublin 1996, 155n.

¹¹ Zob. TENŻE, *Teologia Tory według targumu do Psalmów*, „Roczniki Teologiczno Kanoniczne” 30(1983) 47-63, zwł. 57.

¹² Greckie *meter*, „matka”, powstało z lekcji wcześniejszych rękopisów: *me te Sion*, „czyż nie Syjon”, poświadczonej w *Oktapli Orygenes*a i w *Psalterzu Gallikańskim* Hieronima (numquid Sion); zob. *Psalmi cum Odis*, ed. A. RAHLFS, Göttingen 1967, 230.

Jerozolimy niebiańskiej, matki Mesjasza. Widać tę mesjańską interpretację psalmu również w jego syryjskim przekładzie (*Peszitta*): dziwny zwrot hebrajski „człowiek i człowiek” (w. 5) oddaje ona przez „Olbrzym”, w nawiązaniu do Ps 19, 6.

Wraz z wersją syryjską wchodzimy już na teren egzegezy chrześcijańskiej. Tradycja łatwo dostrzegła w tym psalmie zapowiedź wywyższenia Kościoła jako duchowej matki wszystkich narodów. Historia ziemskiej Jerozolimy prowadzi bowiem do przyjścia oczekiwanego Zbawiciela. Skoro jednak został On odrzucony przez swoich, przyniósł zbawienie *wszystkim, którzy Go przyjęli*. Na tym polega misterium wcielenia Słowa: *dało im moc, aby się stali dziećmi Bożymi* (J 1, 12). Tę myśl, jasno sformułowaną w Janowej Ewangelii, można odnaleźć w nowotestamentowych odniesieniach do Ps 87. Najstarszym i najważniejszym z nich jest sławny tekst *Listu do Galatów*. Św. Paweł wyraża tam myśl o nowych narodzinach *według Ducha* (4, 29) za pomocą alegorii Sary i Hagar. *Niewiasty te wyobrazają dwa przymierza: jedno, zawarte pod górą Synaj, rodzi ku niewoli, a wyobrazą je Hagar [...]. Natomiast górne Jeruzalem cieszy się wolnością i ono jest naszą matką* (Ga 4, 24-26). Temat Kościoła - Matki powróci w *Apokalipsie* św. Jana, w obrazie *Niewiasty obleczonej w słońce* (12, 1). Jest ona zarazem rodzicielką Mesjasza jak i *reszty Potomstwa* (12, 17). To podwójne macierzyństwo znajdzie wyjaśnienie w kulminacyjnej scenie testamentu z krzyża: Jezus oddaje swą Matkę „umiłowanemu uczniowi”, który reprezentuje wspólnotę wierzących (J 19, 26n)¹³. W teologii św. Jana motyw nowych narodzin „z Boga” powraca zresztą częściej (np. J 3, 7; 1 J 3, 9). W *Apokalipsie* wiąże się on, podobnie jak w Ps 87, z obrazem nowej Jerozolimy, duchowej matki chrześcijan (Ap 3, 12; 20, 9; 21, 9-27). Motyw Kościoła jako duchowego miasta, ale już bez powiązania z symboliką macierzyńską, przewija się również w końcowej części *Listu do Hebrajczyków* (11, 10. 16; 12, 22n). Wreszcie motyw księgi niebieskiej z imionami zbawionych można odnaleźć w tradycji synoptycznej jako obecny w nauczaniu Jezusa (Łk 10, 20). Początek realizacji zbawienia pogan ukazują *Dzieje Apostolskie*. Dworzanin etiopski ochrzczony przez Filipa (Dz 8, 27-39) to potomek owych Kuszytów, którym wyrocznia Ps 87 obiecuje powtórne narodziny na Syjonie¹⁴.

¹³ Z polskiej literatury tematu zob. M. BEDNARZ, *Duchowe macierzyństwo Maryi według IV Ewangelii w świetle współczesnej egzegezy*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 10(1986) nr 2, 165-197.

¹⁴ Biblia grecka tłumaczy Kusz przez „naród Etiopów” (laos Aithiophon). Okolice Tyru odwiedzał wielokrotnie sam Jezus podczas swych podróży misyjnych, a Paweł spotkał tam wspólnotę chrześcijańską (Dz 21, 3n).

Podane przykłady wystarczyły, aby tradycja patrystyczna uznała i ten psalm za prorocstwo o wcieleniu Chrystusa i o uniwersalnej misji Kościoła¹⁵. Trudno omawiać tu wyczerpująco wszystkie odniesienia Ojców do tekstu naszego psalmu¹⁶. Ograniczymy się zatem do kilku świadków tradycji łacińskiej.

Najstarsze jest tu świadectwo Tertuliana (ok. 155-220), który interpretuje Ps 87 (86 w numeracji Biblii greckiej i łacińskiej) jako prorocstwo o Chrystusie i Kościele: [...] *bo Bóg narodził się jako człowiek (Ps 86, 5: a Najwyższy sam go rozbudował), z woli Ojca, abys wiedział, że do Niego przyszły już wtedy narody pogańskie, kiedy się narodził jako Bóg - Człowiek, a z woli Ojca miał zbudować Kościół również z cudzoziemców*¹⁷.

Pierwszym pisarzem zachodnim, który na kanwie wykładni chrystologicznej i eklezjologicznej zaczyna rozwijać w swej egzegezie mariologię, jest niewątpliwie dopiero św. Augustyn. Niech tu wystarczy tytułem przykładu krótki komentarz do słów Ps 86, 5: *Dlaczego mówi matka Syjon? Stamtąd bowiem otrzymał swe ciało, stamtąd pochodzi dziewica, z której lona postać sługi została przyjęta, w której to postaci jako najpokorniejszej zechciał łaskawie się ukazać*¹⁸.

W jego wcześniejszej homilii na temat tego psalmu brak¹⁹ jeszcze najmniejszej wzmianki o Maryi, widać jednak metodę hermeneutyczną Augustyna: „miasto Boże” z psalmu, ziemskie Jeruzalem, było tylko obrazem (figurą) rzeczywistości Kościoła. Maryja zaś w tym Kościele pełni rolę szczególną jako „mater membrorum”²⁰. Pojmowanie Maryi jako nowej Jerozolimy, niewątpliwie pod wpływem egze-

¹⁵ Streszczeniem tej tradycji jest łaciński tytuł nadawany psalmowi w serii rękopisów średniowiecznych pod wpływem św. Hieronima: *Propheta in spiritu de Ecclesia et Christo in carne venturo dicit*. P. SALMON, *Les „tituli psalmorum” des manuscrits latins* (Collectanea Biblica Latina XII), Vatican 1959, 106.

¹⁶ Bliższe dane można zacytować z kolejnych tomów *Biblia patristica*, Paris 1975-. Antologię tekstów Psalterza komentowanych w tradycji chrześcijańskiej zestawil C. JEAN - NESMY, *La Tradition médite le Psautier chrétien*, Paris 1974.

¹⁷ *Homo natus est in ille - quia Deus Homo natus est - et aedificavit eam - voluntate Patris - ut scias, ad eum tunc gentiles convenisse, qui Deus Homo erat natus, aedificaturus ecclesiam ex voluntate Patris ex allofyllis quoque*. Tertulian, *Adversus Marcionem* IV, 13, 6: CCL I, 573. (Przekł. pol. w: *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy*, t. 58, Warszawa 1994, 169). Podobnie tłumaczy Tertulian to miejsce w *Adversus Praxean* 27, 10: CCL II, 1199.

¹⁸ AUGUSTYN, *Tractatus in Johannis Evangelium* 16, 7. (Przekł. pol. w: *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy*, t. 15, Warszawa 1977, 247).

¹⁹ TENZE, *Enarrationes in Psalmos*, 86, 1-9. (Przekł. pol. w: *Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy*, t. 40, Warszawa 1986, 111-121).

²⁰ TENZE, *De S. Virginitate* 6. Tekst cytowany w soborowej *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* (LG 53).

gezy św. Augustyna, dało początek odmawianiu Ps 87 w Boże Narodzenie, najpierw w rzymskiej Bazylice S. Maria Maggiore²¹.

Możemy teraz pokrótce zobrazować wpływ liturgii na kształtowanie się mariologii średniowiecznej, zgodnie z zasadą „lex orandi legem statuit credendi”. Oto trzy przykłady reinterpretacji Psalmu w kaznodziejstwie złotego okresu teologii Zachodu. Benedyktyn z Rawenny, późniejszy biskup Ostii i kardynał, św. Piotr Damiani (+1072), zostawił po sobie wiele pięknych homilii maryjnych. W jednej z nich nawiązuje do centralnej wyroczni Ps 87, 5: *O cudownie płodne dziewictwo Tej, którą można nazwać Matką i Dziewicą! Ten, którego nie może objąć świat cały, wlany został do członków niezamężnej Panny. Czula ciężar płodu Ta, co nie utraciła wstydu czystości; podziwiała znaki zrodzenia Ta, co nie знаła męża; miała nadzieję w rodzeniu, choć bez rozkoszy w pożyciu, poczęła Niezmiernego, zrodziła Wiecznego, powiła Zrodzonego przed wiekami. Ten, który Jej dar płodności przyniósł poczęty, nie odebrał ozdoby dziewictwa Narodzony. Ten, co nim się narodził, taką Ją stworzył, że godnie mógł się narodzić z Tej, o której Dawid przepowiedział: O Syjonie się powie: Każdy na nim się urodził, a Najwyższy sam go umacnia²².*

W następnym stuleciu cysters Izaak (+1169), opat klasztoru Stella koło Poitiers, w jednym z kazań na Wniebowzięcie NMP rozwija augustiańską paralelę Maryja - Kościół: *Maryja jest Matką i Kościół jest matką. Maryja Dziewicą i Kościół dziewicą. Maryja i Kościół z jednego Ducha poczynają w czystości i Bogu Ojcu synów wydają bez grzechu. Maryja porodziła Tego, który jest Głową Ciała i jest bez grzechu. Kościół przez odpuszczenie grzechów wydaje dla Głowy jej Ciało. Maryja jest Matką, jest nią i Kościół; lecz ani Ona bez niego, ani on bez Niej nie rodzą całego Chrystusa. Stąd też natchnione wypowiedzi Pisma świętego odnoszące się ogólnie do matki-dziewicy, czyli do Kościoła, odnoszą się również i do osoby Maryi Dziewicy; te zaś, które mówią o Maryi, Dziewicy i Matce, rozumie się w ogólności o dziewiczej matce - Kościele. W wypowiedziach Pisma oba te znaczenia przenikają się wzajemnie, tak że prawie bez różnicy to, co powiedziano o Matce Bożej, odnosi się też do Kościoła i na odwrót²³.*

²¹ Zob. J. PASCHER, *Liturgia delle Ore. Documenti ufficiali e studi*, Torino 1972, 182.

²² PIOTR DAMIANI, *Homilia na Narodzenie NMP*: PL 144, 748nn. w: *Ojcowie wspólnej wiary. Teksty o Matce Bożej (Beatam me dicent, 3*, red. S. C. NAPIÓRKOWSKI OFM Conv.), tł. W. Kania, Niepokalanów 1986, 125.

²³ IZAAK, *Sermo 51 in Ascensionem*: PL 194, 1863 (tł. pol.: *Liturgia Godzin I*, 226).

W XIII wieku gorliwymi piewcami godności Maryi są franciszkanie. Wśród nich wyróżnia się św. Bonawenturą (+1274), czerpiącą obficie z bogatej tradycji Kościoła. Nie doszedł on jeszcze, podobnie jak inni scholastycy, do prawdy o Niepokalanym Poczęciu NMP. Mocno natomiast podkreśla łączność naśladowania Maryi z naśladowaniem Chrystusa. Chrystologia, poprzez eklezjologię, prowadzi do mariologii. Oto fragment jego wywodu o Maryi jako wzorze cnót: Czytamy w Psalmie: *Fundamenty jego na górach świętych [...]. Człowiek i człowiek narodził się w nim, a sam Najwyższy go ugruntował* (Ps 87, 1. 5). Powiedziano: *Przykazania Boże w sercu niewiasty świętej, czyli chwalebnej Dziewicy. Nie należała Ona bowiem do tych ludzi, którzy wiedzą, co czynić, a nie czynią; była natomiast posłuszną, dlatego przykazania Pańskie zostały złożone w Jej sercu*²⁴.

Przytoczone przykłady miały posłużyć dla ilustracji tezy niniejszego artykułu. Tradycyjna egzegeza Kościoła odczytuje Stary Testament, a zwłaszcza Psalm, w kluczu chrystologicznym. Najlepszym przykładem takiej interpretacji są Objasnienia Psalmów, w których św. Augustyn widzi „Chrystusa totalnego” (*totus Christus*) jako Głowę i zarazem Ciało Kościoła²⁵. Od tej wizji eklezjalnej blisko już do mariologicznej. Maryja jest Miastem Bożym, umiłowanym przez Pana Syjonem, który objawi Chrystusa. W Niej wypełnia się również proroctwo Psalmu o powszechnym zbawieniu narodów pogańskich. W Nowym Testamencie Ps 87 został wykorzystany dla ilustracji prawdy o „niebiańskiej Jerozolimie”, której zapowiedzią jest ziemski Kościół. Jezusowy „testament z krzyża” w ujęciu czwartej Ewangelii można jednak odczytać jako stwierdzenie duchowego macierzyństwa Maryi. W tym kierunku zmierza też Tradycja liturgiczna i patrystyczna, do której odwoła się papież Paweł VI ogłaszając Maryję *Matką Kościoła*.

Ks. prof. dr hab. Antoni Tronina
Katolicki Uniwersytet Lubelski (Lublin)

ul. Św. Barbary 41
PL - 42-200 Częstochowa

²⁴ BONAVENTURA, *Collationes de septem donis Spiritus Sancti*, conf. VI. Przekł. pol. w: *Franciszkanie średniowieczni (Beatam me dicent, 5*, red. S. C. NAPIÓRKOWSKI OFMConv.), oprac. M. S. WSZOŁEK, Niepokalanów 1992, 48n.

²⁵ Szerzej piszę o tym w pracy: *Psalterz chrześcijański. Chrystus i Kościół*, w: *Teologia Psalmów*, Lublin 1995, 107-159, zwł. 130.

Sposa di Dio e Madre del Messia. Il Sal 87 nella tradizione occidentale

(Riassunto)

Il Salmo 87 fa parte della raccolta „Canti di Sion”. Una ricca simbolica di Sion come sposa e madre viene spesso utilizzata dai profeti nella teologia della città di Dio. Questa città è particolarmente amata da Dio e circondata dalla gloria, nel futuro invece tutte le nazioni riconosceranno la maternità della „figlia di Sion”.

L'antico splendore di Sion conduce alla contemplazione della futura gloria della Gerusalemme celeste, madre del Messia. La tradizione cristiana scoprì nel Salmo 87 l'annuncio dell'innalzamento della Chiesa come madre di tutte le nazioni.

La tradizione patristica dichiarò che il Salmo fosse una profezia dell'Incarnazione di Cristo e della missione universale della Chiesa. Sotto l'influsso dell'esegesi del Salmo 87 da parte di Sant'Agostino, si cominciò a intendere Maria come nuova Gerusalemme, e sviluppare inoltre il parallelismo Maria – Chiesa.